

LBRIS

We know
books

CĂTĂLIN RANCO PIȚU

**REVOLUȚIA
ROMÂNĂ**

pentru

TINERI

LITERA
București

Editura Litera

tel.: 0374 82 66 35; 021 319 63 90; 031 425 16 19

e-mail: contact@litera.ro

www.litera.ro

Revoluția română pentru tineri
Cătălin Ranco Pițu

Copyright © 2025 Grup Media Litera
Toate drepturile rezervate

Editor: Vidrașcu și fiii
Redactor: Loreta Budin
Corector: Georgiana Enache
Copertă: Flori Zahiu-Popescu
Tehnoredactare și prepress: Marin Popa

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
PIȚU, CĂTĂLIN RANCO

Revoluția română pentru tineri /
Cătălin Ranco Pițu. –
București: Litera, 2025
ISBN 978-630-355-494-5

CUPRINS

1. Introducere	7
2. Timișoara	14
3. Mitingul popular din 21 decembrie 1989. Revoluția în București	21
4. 22 decembrie 1989. Nicolae Ceaușescu pierde puterea de stat a României	29
5. Primele ore de libertate	38
6. Ion Iliescu devine noul lider politico-militar al României	58
7. Nicolae Ceaușescu, ulterior plecării de la CC al PCR	65
8. Despre dezinformările și diversiunile din decembrie 1989	70
9. Explicația inducerii în eroare	133
10. Efectele tragice ale inducerii în eroare	138
11. Solicitarea ajutorului armatei URSS	190
12. Execuția cuplului Nicolae și Elena Ceaușescu	199
13. „Securiști-teroriștii” din decembrie	212
14. Epilog	223

TIMIȘOARA

În seara de 15 decembrie 1989, în fața Casei Parohiale situate pe strada Timotei Cipariu din Timișoara, mai mulți timișoreni au protestat împotriva punerii în aplicare a unei hotărâri judecătorești de evacuare din sediul parohial a pastorului reformat László Tókéş. Spre seară, au început să apară primele manifestări anti-ceaușiste. În cursul nopții care a urmat, în fața casei parohiale au rămas câteva zeci de persoane.

Dimineața de 16 decembrie 1989 a adus creșterea numărului manifestanților, astfel că în jurul orei 14.00 aceștia erau peste 1 000. Treptat, tot mai mulți timișoreni au ieșit în stradă, iar manifestația a dobândit caracter revendicativ, fiind cerute schimbarea președintelui și condiții mai bune de viață. În jurul orei 18.00, în zonă a fost adus plutonul de intervenție al Ministerului de Interne – MI, echipat cu bastoane de cauciuc, scuturi și căști de protecție. Această forță militară a fost formată din 80 de cadre ale MI. În jurul orelor 18.30–19.00 au început ciocnirile între forțele de ordine și manifestanți, ciocniri soldate cu înfrângerea scutierilor. Ulterior, acțiunile forțelor de presiune au crescut în amploare și intensitate prin angrenarea progresivă a efectivelor miliției, trupelor de securitate, pompierilor și trupelor de grăniceri. Au fost arestate aproximativ 180 de persoane, unele fiind supuse violențelor fizice.

Pe parcursul nopții ce a urmat, în baza ordinului președintelui Ceaușescu Nicolae, s-a dispus alarmarea unităților militare din Garnizoana Timișoara și s-a hotărât că Armata va ieși în stradă, fără armament și muniție. Acțiunile desfășurate la Timișoara

până la acel moment au determinat intervenția directă a președintelui Ceaușescu care a hotărât restabilirea de urgență și fermă a ordinii, folosind în acest scop toate forțele existente, inclusiv trupele MApN.

În dimineața de 17 decembrie 1989, străzile Timișoarei urmau să se umple din nou cu manifestații, numărul acestora crescând rapid la 4 000. Ministrul apărării naționale Milea Vasile a ordonat comandantului Marii Unități Mecanizate să intervină cu 400 de militari pentru blocarea căilor de acces spre Consiliul Județean Timiș. În urma convorbirilor cu Ceaușescu Nicolae, sub presiunea acestuia, ministrul apărării a comunicat pentru toată Armata: „Situția în Timișoara s-a agravat. Este ordin să intervină armata. Armata intră în stare de luptă”. La ora 13.45 ministrul apărării a ordonat telefonic trimiterea pe străzile din Timișoara a unor tancuri de instrucție cu echipajele constituite din comandant și mecanic conductor. În fața acestora au fost ridicate baricade, iar tancurile au fost blocate, unele fiind incendiate.

În jurul orei 15.30, pentru conducerea unităților din Garnizoana Timișoara a fost constituită o grupă operativă a Marelui Stat Major al Armatei (MStM). Grupa a fost condusă de general-maiorul Ștefan Gușă – șef al MStM –, general-locotenentul Atanasie Victor Stănculescu – prim adjunct al MApN – și general-locotenentul Mihai Chițac – comandant al Garnizoanei București. Împreună cu această grupă, la Timișoara s-a deplasat și secretarul CC al PCR – Ion Coman. Între timp, manifestații au luat cu asalt sediul Comitetului Județean de Partid. Confruntarea din fața sediului a fost extrem de violentă, iar sediul a fost cucerit, fiind distrusă inscripția PCR de pe clădire.

În jurul orei 16.00, la data de 17 decembrie 1989, în Timișoara s-au executat primele focuri de armă!

La ora 18.00, generalul Ștefan Gușă, sosit de la București, a preluat în întregime conducerea forțelor militare aparținând MApN. Având în vedere că mai multe tancuri ale MApN au fost blocate de către persoane civile înarmate cu răngi și bare metalice,

generalul Gușă a ordonat recuperarea blindatelor. Au fost formate subunități, care au deschis focul în plin asupra mulțimii. Recuperarea acestor tancuri s-a făcut cu prețul multor vieți ome-nești. Concomitent, o coloană de manifestanți a fost supusă focului militar în dreptul Facultății de Electrotehnică. Au tras atât trupele MI, cât și cele ale MAPN. Coloana s-a împrăștiat, fiind urmărită de scutieri care au efectuat arestări.

La ora 18.45, MAPN a transmis către Comandamentul Marii Unități Mecanizate din Timișoara indicativul militar „Radu cel Frumos”, ce reprezenta trecerea la alarma de luptă parțială, indica-tiv transmis ulterior tuturor unităților din garnizoană. Drept urmare, s-a trecut la înarmarea tuturor militarilor cu muniție de război.

În după-amiaza de 17 decembrie 1989, președintele Ceaușescu a convocat Comitetul Politic Executiv al PCR pentru a primi gi-rul măsurilor în forță ordonate. În cursul ședinței, acuzațiile pre-ședintelui i-au vizat în special pe ministrul apărării, ministrul de interne și șeful DSS, aceștia fiind acuzați de trădare, lașitate și in-subordonare prin neexecutarea ordinului Comandantului Suprem.

Acțiunile militare desfășurate de MI și MAPN au atins inten-sitatea maximă în după amiaza de 17 decembrie 1989 și în noap-tea ce a urmat. În acest interval au fost ucise prin împușcare 66 de persoane și rănite alte 196. În dimineața de 18 decembrie 1989, în jurul orei 05.30, Ion Coman a raportat că „La Timișoara situația este sub control”. Acest raport i s-a repetat în mod direct preșe-dintelui Ceaușescu. Este foarte posibil ca situația raportată să-l fi determinat pe președintele statului să nu contramandeze vizita oficială de stat planificată a fi efectuată în Iran pentru intervalul 18–20 decembrie 1989. El a efectuat vizita, pe timpul absenței sale lăsând-o la conducerea țării pe Elena Ceaușescu.

Având cunoștință despre numărul mare de victime, Elena Ceaușescu și Tudor Postelnicu (ministrul de interne) au dispus transportul a 40 de cadavre aflate la Spitalul Județean Timișoara spre București, unde urmau a fi incinerate, scopul fiind cel de

a șterge urmele represiunii sângeroase. Acțiunea s-a desfășurat în cel mai deplin secret, planul fiind cunoscut de Elena Ceaușescu, generalul Constantin Nuță (MI), generalul Emil Macri (DSS) și generalul Velicu Mihalea (MI). Astfel, în seara de 17 decem-brie 1989, colonelul Ion Corpodean – locțiitor al șefului Miliției Județene Timiș – a fost chemat de generalul Constantin Nuță, care i-a ordonat să se ocupe de transportul cadavrelor de la morga Spitalului Județean Timișoara la IML București. Numele de cod al acestei operațiuni a fost „Trandafirul”. În jurul orei 01.00 din noaptea de 17/18 decembrie 1989, a început încărcarea celor 40 de cadavre într-o autoizotermă, operațiunea fiind încheiată la ora 05.00. Transportul special a ajuns la crematoriul „Cenușa” din București în după-amiaza de 18 decembrie 1989. Incinerarea ca-davrelor s-a încheiat la 20 decembrie 1989. Cele patru tomberoane pline cu cenușa rezultată au fost transportate cu o autofurgonetă, iar cenușa deversată într-o gură de canal în apropierea localității Popești-Leordeni. Această operațiune a fost una dintre cele mai josnice din istoria comunismului românesc, fiind coordonată de Elena Ceaușescu și ofițerii de miliție și de securitate menționați.

În cursul zilei de 18 decembrie 1989, muncitorii de pe ma-rile platforme industriale ale Timișoarei au intrat în grevă gene-rală. În intervalul 09.00–17.00 situația s-a retensionat treptat, întreaga populație revoltându-se împotriva acțiunilor represive. Organizându-se în grupuri masive, timișorenii s-au îndreptat spre centrul orașului. După lăsarea întunericului, un grup de re-voluționari, cu lumânări în mâini, s-a grupat în fața Catedralei Mitropolitane. Asupra acestora s-a deschis focul, rezultând morți și răniți, acțiunea de represiune fiind condusă în mod direct de ge-neral-locotenentul Mihai Chițac. Acesta a ordonat inclusiv folosi-rea substanțelor chimice împotriva manifestanților.

Începând cu ora 07.00, în ziua de 19 decembrie 1989, acțiu-nile revoluționare au marcat o schimbare esențială, determinată de apariția manifestărilor protestatate de masă ale muncitori-lor din marile întreprinderi timișorene. Pe acest fond, generalul

Ștefan Gușă a ordonat grupurilor de cercetare de la UM 0404 Buzău ca, sub acoperire conspirativă, să pătrundă în întreprinderi pentru a determina starea de spirit a muncitorilor. Generalul Gușă personal s-a deplasat la întreprinderea ELBA, unde a intrat în dialog cu muncitorii și a determinat schimbarea atitudinii acestora, astfel că, la plecarea generalului, o parte a mulțimii a scandat pentru prima dată „Armata e cu noi!”. Întors de la ELBA, generalul Gușă a raportat că „La uzină nu sunt huligani, sunt oameni serioși care mi-au arătat gloanțele trase în ei, de acum, în stradă ies muncitorii”. Înțelegând realitatea situației, generalul Gușă a ordonat retragerea în unități a tancurilor și a TAB-urilor, precum și a unei părți din efectivele dislocate. S-a interzis folosirea armamentului din dotare.

La 20 decembrie, dimineața, au început să afluiască spre centrul Timișoarei coloane masive de demonstranți, grupate pe întreprinderi. Coloanele s-au îndreptat spre Piața Operei, pe care au umplut-o. Se strigau lozinci precum „Jos dictatorul!”, „Libertate!”, „Armata e cu noi!”. Din acest moment a rezultat clar caracterul de masă, pașnic, al mișcării revoluționare. Militarii aflați în dispozitiv au primit de la manifestați pâine, apă și țigări. După ora 11.15, forțele de Miliție și de Securitate au părăsit dispozitivele în care se aflau. Militarii MApN au permis trecerea coloanelor fără incidente. În centrul orașului s-au adunat aproximativ 150 000 de oameni, iar fraternizarea cu Armata s-a realizat în fapt. La scurt timp, întreaga adunare a îngenuncheat, fiind rostită rugăciunea „Tatăl nostru”. Revoluționarii au proclamat Timișoara primul oraș liber de comunism al României!

La ora 14.30, la Timișoara a sosit prim-ministrul Guvernului României, Constantin Dăscălescu. A purtat o discuție cu o delegație a revoluționarilor, aceștia din urmă prezentându-i în scris revendicările celor prezenți în stradă (transmiterea manifestațiilor din Timișoara la TVR și la Radio, demisia întregii puteri de stat, alegeri libere, judecarea vinovaților pentru victimele din Timișoara).

La ora 17.00, președintele Ceaușescu a revenit din vizita oficială efectuată în Iran. A fost informat despre situația reală din Timișoara, iar pe fondul nemulțumirii cu privire la modul în care au fost coordonate forțele de represiune, l-a numit pe general-locotenentul Victor Atanasie Stănculescu comandant unic al tuturor forțelor armate din municipiul Timișoara și a decretat starea de necesitate pe întregul teritoriu al județului Timiș.

În după-amiaza aceleiași zile, președintele Ceaușescu a ținut o teleconferință cu prim-secretarii comitetelor județene de partid. A vorbit despre „incidentele grave de la Timișoara, organizate și dirijate de cercurile revanșarde, revizioniste și serviciile de spionaj străine”. A folosit termenul „teroriști” pentru a-i desemna pe manifestanții din Timișoara.

În seara de 20 decembrie 1989, prin intermediul TVR, președintele Ceaușescu a ținut o cuvântare prin care s-a adresat popoului român. A spus: „Dragi tovarăși și prieteni, cetățeni ai RSR, mă adresez în această seară, întregului popor al patriei noastre socialiste, în legătură cu evenimentele grave ce au avut loc în ultimele zile la Timișoara... Deoarece acțiunile grupurilor antinaționale, teroriste au continuat, unitățile militare – conform Constituției și în conformitate cu legile țării – au fost obligate să se apere, să apere ordinea și bunurile întregului oraș, de fapt să apere ordinea în întreaga țară (...) Din datele de care se dispune până în prezent, se poate declara cu deplină certitudine că aceste acțiuni cu caracter terorist au fost organizate și declanșate în strânsă legătură cu cercurile reacționare, imperialiste, iredentiste, șoviniste și cu serviciile de spionaj din diferite țări străine. Scopul acestor acțiuni antinaționale a fost acela de a provoca dezordine în vederea destabilizării situației politice, economice, de a crea condițiile dezmembrării teritoriale a României, distrugerii independenței și suveranității patriei noastre socialiste... Armata și-a îndeplinit pe deplin datoria față de patrie, față de popor și cuceririle socialismului!... Regretăm foarte mult că s-a ajuns la o asemenea situație, dar aceasta nu se datorește organelor de ordine și unităților militare,

care timp de două zile au dat dovadă de maximă răbdare și îngăduință față de acțiunile elementelor teroriste, fasciste din Timișoara, ci a celor care s-au pus în slujba agenturilor străine.“

Constatând ineficiența MI și MApN, Ceaușescu a ordonat trimiterea la Timișoara a unor detașamente de Gărzi Patriotice din județele Olt, Vâlcea și Dolj, care să participe la înăbușirea revoltei. Luptătorii, aproximativ 25 000, au sosit la Timișoara cu trenul, în dimineața de 21 decembrie 1989. Luptătorii au debarcat, însă au fraternizat cu revoluționarii timiși.

În momentele când luptătorii Gărzilor Patriotice fraternizau cu revoluționarii timișoreni, la București se pregătea începerea unui mare miting popular convocat de Nicolae Ceaușescu, decizie care va duce la izbucnirea Revoluției și în capitala României. Implicit, atenția președintelui și a factorilor militari de decizie urma să fie îndreptată spre acțiunile represive din București.

La Timișoara a fost Revoluție. Revoluționarii de aici s-au ridicat la luptă, fiind singuri împotriva tuturor, singuri împotriva cuplului dictatorial Ceaușescu aflat în fruntea unui uriaș și complex sistem represiv. Structurile militare ale României (MI-DSS, MApN) au co-participat la reprimarea violentă a revoluționarilor timișoreni. Aceste forțe s-au aflat sub comanda președintelui Nicolae Ceaușescu (comandant suprem al forțelor armate), secundat de ministrul apărării, ministrul de interne, șeful Securității și toți șefii de direcții militare.

3.

MITINGUL POPULAR DIN 21 DECEMBRIE 1989. REVOLUȚIA ÎN BUCUREȘTI

Președintele Nicolae Ceaușescu s-a întors din Iran în după-amiaza zilei de 20 decembrie 1989 și a dispus măsurile amintite în capitolul precedent. Totodată, a început să se contureze ideea ca la data de 21 decembrie 1989 să fie organizat un mare miting popular prin care, credea fostul președinte, poporul urma a fi convins de justetea politicilor conducerii de stat.

Silviu Curticeanu, șeful Cancelariei prezidențiale, a sintetizat foarte bine atmosfera în care s-a luat decizia organizării mitingului. Audiatur ca martor, a spus: „La întoarcerea din Iran în după-amiaza zilei de 20.12.1989, în jurul orei 18.00, l-am întâmpinat la aeroport. Cunosc faptul că a avut și o întrevedere separată cu Elena Ceaușescu și cred că aceasta l-a informat, în rezumat, asupra faptului că starea de spirit de la Timișoara era departe de a se liniști. Nu cunosc dacă i-a spus și despre morți, însă Nicolae Ceaușescu a devenit tăcut, nu a comentat nimic despre vizita sa în Iran și a ordonat măsurile cunoscute legate de ședința de la CC, anunțată teleconferință de la ora 20.00. Mai arăt că în cadrul informării sale, Elena Ceaușescu a precizat că a trimis la Timișoara o echipă formată din Emil Bobu și Constantin Dăscălescu. Reacția lui Nicolae Ceaușescu a fost una violentă ce denota nemulțumirea pentru trimiterea lui Dăscălescu la Timișoara. Eu am interpretat gestul ca fiind unul de neîncredere în Dăscălescu, întrucât în ultimii ani

Ceașescu manifesta nu neapărat prudență cât o totală neîncredere în persoanele din jurul său. În această conjunctură, în seara de 20.12.1989 l-am văzut și pe Barbu Petrescu, primarul capitalei, care a venit la CC și a avut o discuție personală cu Ceașescu. Nu am cunoscut conținutul, dar după plecarea acestuia m-am prezentat la șeful statului pentru a primi eventuale ordine și sarcini. Atunci am auzit exprimarea: «Lasă că le arăt eu ăstora de la Timișoara!». Am înțeles totodată că se preconiza organizarea unui mare miting în ziua următoare, 21.12.1989, în fața CC-ului, prin care populația și muncitorimea să își exprime adeziunea față de conducătorul suprem și să dezaprobe faptele produse la Timișoara. Sunt convins că inițiativa i-a aparținut lui Nicolae Ceașescu. (...) Totul a fost spontan și fără organizare prealabilă. Spun acest lucru întrucât seara târziu am fost sunat de gl. Vlad – șeful DSS – care a cerut lămuriri în legătură cu acest miting, declarându-se surprins de decizia luată. De obicei, la astfel de manifestări erau angrenate importante forțe de ordine și erau întocmite planuri pentru desfășurarea fără incident. Întrucât mitingul a fost organizat exclusiv de către Comitetul Municipal București cu resursele necesare, eu nu am fost implicat cu nimic și nici nu am date care să dezvolte acest subiect. Mai mult, Ceașescu nu m-a invitat să particip a doua zi în balconul în care a vorbit, lucru surprinzător pentru mine întrucât în situații similare m-am aflat întotdeauna acolo. Așadar am rămas în biroul meu și precizez că fereastra era orientată către piață, astfel încât am putut observa nemijlocit afluirea oamenilor în piață până în jurul orei 12.00. Era o masă imensă de cetățeni și muncitori cu recuzita cunoscută în astfel de împrejurări – pancarte, lozinci, tablourile celor doi conducători, alte inscripții cu caracter ideologic. Am remarcat, de asemenea, o anumită lipsă de entuziasm, chiar lehamite în atitudinea oamenilor ce păreau a fi aduși cu forța. În general am rămas majoritatea timpului în fața ferestrei. Personal nu am agreeat decizia șefului statului întrucât deja în țară erau cunoscute întâmplările de la Timișoara. S-a întâmplat ceea ce și televiziunea a arătat, și anume, la foarte scurt timp după

ce Nicolae Ceașescu a luat cuvântul, am auzit un vuiet în creștere, nefiresc, produs probabil cu mijloace tehnice, apoi câteva buibuituri, iar lumea s-a dislocat haotic în toate direcțiile, de neoprit. Ceașescu a încercat inutil să calmeze spiritele și în final s-a retras în cabinet. Am observat că Ceașescu a trăit personal un moment nemaîntâlnit pentru el. În ultima perioadă avea convingerea că este iubit și adulat de către popor întrucât toate manifestările, mitingurile și odele conduceau către această concluzie. Acum a avut ocazia să observe o alterare a ceea ce însemna organizarea perfectă cu care era obișnuit astfel încât părea nedumerit, dar și speriat în același timp. Era atitudinea omului care nu găsea o explicație, în schimb Elena Ceașescu afișa aceeași inconștientă, răutate și duritate cu înclinarea către măsuri imediate de reprimare.“

Rezultă că mitingul s-a organizat în mod precipitat, nefiind luate aceleași măsuri organizatorice precum în numeroasele alte situații de acest gen. La ora 12.00, Nicolae Ceașescu, însoțit de Elena Ceașescu, au apărut în fața mulțimii, în balconul CC al PCR. Președintele a luat cuvântul, iar după aproximativ 7 minute s-au declanșat o serie de evenimente intrate în istorie.

Raportul Comisiei Senatoriale pentru studiul evenimentelor din decembrie 1989 a stabilit că „A urmat efectul sonor care a creat panică și a determinat pe unii manifestanți să arunce tablourile, steagurile, lozincile și să încerce a părăsi prin fugă piața. Astfel mitingul s-a transformat într-o panică totală care a surprins întregul aparat de opresiune (...) Numeroși martori confirmă zgomotul insuportabil echivalent cu cel produs de formații de avioane, elicoptere sau tancuri, care inițial a provenit dintr-o sursă de bruiaj amplificată la maximum prin difuzoare. Panica produsă s-a datorat existenței unei senzații fizice de spaimă atât de puternică încât lăsa impresia unei treceri la inconștient, în timp ce în urechi răsună un huruit insuportabil (...) Asemenea trăiri pot fi provocate, după afirmațiile unor specialiști, de emiterea unor sunete de joasă frecvență, sub pragul audibilului.“